

Zpráva ze studentské konference *Religiózní aspekty v metalové kultuře a subkultuře*

14. 6. 2017, Brno, Česká republika

Matouš Mokrý, FF UK, Ústav Filosofie a Religionistiky
e-mail: mokrym@student.cuni.cz

14. června 2017 zorganizoval Ústav religionistiky Masarykovy univerzity studentskou konferenci *Religiózní aspekty v metalové kultuře a subkultuře*, která zakončovala stejnojmenný kurz vyučovaný v jarním semestru akademického roku 2016/17 Miroslavem Vrzalem na témže ústavu. Na jednodenní konferenci se sešlo třináct převážně sociologicky orientovaných příspěvků o třech hlavních přednáškových vedených keystonech. Celou konferenci zakončila panelová diskuse s českou folkmetalovou skupinou *Žrec*, netající se svou pohanskou orientací, a s redaktorem největšího českého metalového magazínu *Spark* Tomášem Vítkem.

Konference, vědecky reflektující metal, byla první svého druhu v českém akademickém prostředí, a proto v úvodní přednášce *Metal a akademické studium náboženství aneb proč by se religionistika měla o metal zajímat* organizátor konference (a vedoucí kurzu) Miroslav Vrzal stručně shrnul dosavadní stav akademického bádání o metalu (tzv. metal studies) a jeho napojení na studium spirituality a náboženství v pozdní modernitě. Metal explicitně pracuje s nejrůznějšími náboženskými motivy (především s těmi, které se dají zařadit do sféry tzv. alternativních spiritualit, v jejichž rámci pak ponejvíce využívá prvky okultismu a pohanství), čímž se z něj stává důležitá platforma pro náboženskou komunikaci v populární kultuře. Jak poznamenal jeden z předních akademiků v oblasti metal studies Kennet Granholm (2011: 516) „When it comes to the study of esotericism, Metal has an additional attribute which is of significance. It simply is one of the main arenas through which people are introduced to esoteric subjects in contemporary times.“ V přednášce též zazněla připomínka, že přestože se v posledních letech akademické studium této subkultury na Západě dynamicky rozvíjí¹, v českých subkulturních studiích nebyl doposud dán metalu dostatečný prostor, což si tato konference dala za cíl změnit. „Je mou velkou ambicí, aby tato konference položila základ metal studies v České republice“, poznamenal Vrzal v úvodním slovu předcházejícím přednášku. Vrzal též připomenul zajímavý vztah mezi současnými metal studies a samotnou metalovou subkulturou, jejímiž účastníky badatelé na poli akademického studia metalu velmi často také jsou. A ani v této skromné studentské konferenci tomu nebylo jinak – řada příspěvkatelů a osazenstva (včetně mé maličkosti) metal zjevně sama poslouchá a angažuje se v subkulturním životě. Ostatně navázání hlubšího dialogu mezi metalovou

¹ Na podporu jeho tvrzení mohu namátkou uvést řadu nových titulů o metalu na poli muzikologie (např. Cope, 2010; Phillipov, 2014), sociálních věd (např. LeVine, 2008; Hjelm, Kahn-Harris & LeVine, 2013; Clifford-Napoleone, 2015 nebo Coggins, 2018) i filosofie a teoretických disciplín (např. Wilson, 2014 či Masciandaro & Connole, 2015).

subkulturou a akademickým prostředím bylo jedním z cílů konference, a to se dle mého názoru do jisté míry skutečně povedlo.

První blok studentských příspěvků byl věnován převážně starším metalovým žánrům. Za studenty konferenci zahájila Simona Šeredová se svou prací *Occult-rocková skupina Coven jako předchůdce metalu*, kde analyzovala okultní (převážně satanistické) prvky ve tvorbě rockové skupiny Coven působící v šedesátých a sedmdesátých letech 20. století. Od sedmdesátých let se pak osazenstvo přeneslo hned do let osmdesátých, jejichž atmosféru se snaží vyjádřit glammetalová skupina *Steel Panther* vzniklá na přelomu tisíciletí – objekt výzkumu Michala Puchovského, který v příspěvku nazvaném *Konstrukcia identity metalového Boha: Případová štúdia kapely Steel Panther* popsal a vysvětlil charakter „osmdesátkovosti“ kapely v současném světě.

Po krátké přestávce představila v druhém bloku Adéla Petřeková práci s vypovídajícím názvem *Srovnání současného mediálního obrazu metalu s mediální percepcí metalu na sklonku komunistické éry na základě sémiotické analýzy dvou vybraných článků*. Následovala Petra Lantorová, která v přednášce *Raný norský black metal a jeho ideologie: Satanismus z perspektivy účastníků druhé vlny black metalu* hájila tezi o primárně pohanské orientaci prvních norských blackmetalových kapel, což vyvolalo podnětnou diskusi o charakteru těchto vlivných skupin. Druhý blok pak zakončoval příspěvek prvního keyspekerja Dana Řezníčka *Impaled Northern Moonforest: Konstrukce parodické blackmetalové identity*, který zkoumal kapelu *Impaled Northern Moonforest*, parodující typické prvky black metalu. Kapela je přitom tvořena členy grindcorové komunity, jež je mimo jiné známá svou animozitou vůči black metalu, a tak v příspěvku Řezníček ukázal, jak vnímají black metal příslušníci opačného konce extrémně metalového spektra – jako žánr vyjadřující reaktivní, paradigmaticky konformní satanismus, který se v křesťanském paradigmatu pouze staví na stranu zla, aniž by přitom vytvářel nějakou hlubší ideologii. I přes tuto „kritiku“ black metalu si ovšem *Impaled Northern Moonforest* dokázali v rámci metalové subkultury vybudovat dostatečně velký subkulturní kapitál na to, aby byl jejich humor přijat i samotnými blackmetalisty (jak jsem se ostatně mohl na základě smíchu v osazenstvu při hudebních ukázkách sám přesvědčit).

Po přestávce na oběd jsme opět zabředli do vod hudebně klidnějšího metalu. Příspěvek *Ghost: Klíč k modernímu satanskému metalu* Daniely Vaškové zkoumal satanistické motivy ve tvorbě současných heavymetalových *Ghost*, kteří i dnes dokážou vyvolat ve většinové společnosti kontroverzi. Karolína Sikorová pak představila v přednášce *Paralely se soudním procesem rapera Řezníka a protimetalových soudních procesů* svůj výsledek komparace mediálně známého Řezníkovy soudu se soudními procesy s metalovými kapelami, jež probíhaly v západních zemích především v 80. a 90. letech. Ještě před přestávkou vystoupil Jan Král, který poukázal na „milejší“ tvář metalu – jeho práce *Orphaned Land: Metalovou hudbou ke smířování náboženství* studovala, jak pracuje s náboženskými motivy izraelská folk/progressivemetalová skupina *Orphaned Land*, známá svou snahou o smíření abrahámovských náboženství na Blízkém východě.

Následující blok zahájil druhý keyspecker František Novotný se svou prací *Ortodoxní black metal: Od hororu k teistickému satanismu*. V historickém vývoji black metalu lze dle Novotného vidět postupný proces zvažnění satanistických

prvků od prvotní blackmetalové fascinace hororem, vnímající satanismus pouze jako zábavnou a šokující aktivitu, k projektům jako *Deathspell Omega* nebo *Malign*, vyznačující se vyjadřováním značně propracovaného teistického satanismu, přičemž se ale i tato vážnější umělecká vyjádření stále do velké míry drží původních výrazových prostředků black metalu coby hororové show o pekle a Satanovi. Přednáška tak rovněž poukázala na velmi omezený rezervoár kulturních prvků, jimiž může black metal satanismus vyjadřovat. Následující dva příspěvky se naopak nesly více v pohanském duchu. Václav Ketman v práci *Prvky pohanství v tvorbě folk metalové skupiny Eluveitie* destruoval obraz *Eluveitie* jako klasické moderní pohanské kapely a Jan Merička v příspěvku *Vztah Varga Vikernese k pohanství a jeho percepce u českých pohanů* zkoumal vliv bývalého blackmetalového hudebníka a pohanského myslitele Varga Vikernese, netajícího se svými antisemitskými a rasistickými názory, v českém pohanském mileu (závěrem přednášky naštěstí bylo, že jeho rasistický vliv je velmi omezený).

V posledním bloku vystoupil třetí keyspeaker, kterým jsem byl zvolen já. V rámci svého příspěvku *Kontrakulturní tvorba Thursatru: Black metal coby model tvorby náboženské identity v chaos-gnosticizmu* jsem analyzoval transgresivní vyjádření příslušníků nového náboženského hnutí Thursatru, které je těsně spojeno s blackmetalovým prostředím. Pak nastala již zmíněná diskuse se Žrec a s Tomášem Vítkem. Zatímco Žrec vysvětlovali svou pohanskou spiritualitu a její průchod do tvorby a vystupování skupiny (kupříkladu člen kapely Styrbjorn své koncerty pojímá jako rituály), Tomáš Vítek povyprávěl o subkulturní praxi a kontaktech s významnými osobami metalu z pozice žurnalisty. Diskuse, přestože byla vedena mezi „výzkumníky“ a „výzkumnými objekty“, se nesla v přátelském duchu vzájemného porozumění. Závěrečné slovo si vzal opět Miroslav Vrzal, který s radostí všech přítomných ohlásil možné pokračování konference v následujícím akademickém roce. Neformální část konference pak zcela tematicky pokračovala v brněnských metalových podnicích *Black Diamond* a *Brooklyn*.

Seznam použité literatury:

- Clifford-Napoleone, A. R. (2015). *Queerness in Heavy Metal Music: Metal Bent*. London: Routledge.
- Coggins, O. (2018). *Mysticism, Ritual and Religion in Drone Metal*. New York – London: Bloomsbury Academic.
- Cope, A. L. (2010). *Black Sabbath and the Rise of Heavy Metal Music*. Farnham – Burlington: Ashgate.
- Granholt, K. (2011). Sons of Northern Darkness: Heathen Influences in Black Metal and Neofolk Music. *Numen*, 58(4), 514–544.
- Hjelm, T., Kahn-Harris, K., & LeVine, M. (Eds.) (2013). *Heavy Metal: Controversies and Counterculture*. Sheffield: Equinox Publishing.
- LeVine, M. (2008). *Heavy Metal Islam: Rock, Resistance, and the Struggle for the Soul of Islam*. New York: Three Rivers Press.
- Masciandaro, N. & Connoles, E. (Eds.) (2015). *Floating Tomb: Black Metal Theory*. [s. l.]: Mimesis International.
- Phillipov, M. (2014). *Death Metal and Music Criticism: Analysis at the Limits*. Lanham: Lexington Books.
- Wilson, S. (Ed.) (2014). *Melancology: Black Metal Theory and Ecology*. Alresford: Zero Books.